

OHLÉDNUTÍ ZA PROCESEM TVORBY KONCEPCE REVIZE VZDĚLÁVACÍ OBLASTI *Člověk a svět práce* V RÁMCOVÉM VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Martina Němcová, Petr Chalouš

Proces revizí Rámcových vzdělávacích programů pro základní vzdělávání (RVP ZV) otevřel příležitost lépe ukotvit kariérové vzdělávání v základním vzdělávání. V kurikulu základního vzdělávání je vymezena vzdělávací oblast *Člověk a svět práce* již téměř 20 let (MŠMT, 2004). Tato vzdělávací oblast zahrnuje povinný tematický okruh *Svět práce*, který se ke kariérovému vzdělávání přímo vztahuje. Vzhledem k rozsahu očekávaných výstupů v tomto okruhu má ale kariérové vzdělávání poměrně limitovaný prostor. Tematický okruh *Svět práce* je zařazován do výuky až ke konci druhého stupně a ukazuje se, že kariérové vzdělávání není v RVP ZV ukotveno dostatečně kontinuálně a systematicky.

Pro účely revize RVP ZV byly pro každou vzdělávací oblast (včetně vzdělávací oblasti *Člověk a svět práce*) ustanoveny pracovní skupiny. Počet pracovních skupin byl nastaven podle dosavadní struktury RVP ZV. Pracovní skupiny jsou složeny z odborníků a učitelů dle kritérií dostupných na [informačních stránkách k revizím RVP](#). Specifikem pracovní skupiny pro vzdělávací oblast *Člověk a svět práce* je výrazné zastoupení zejména dvou odborných komunit. Jedna z nich se zaměřuje na kariérové vzdělávání a druhá na technické vzdělávání. Technické vzdělávání a kariérové vzdělávání jsou zastoupeny v České republice dlouhodobě aktivními odbornými komunitami, které působí každá v odlišném kontextu, a které v obecné úrovni spojují měnící se nároky trhu práce.

Spolupráce členů pracovní skupiny na koncepci probíhala mimo jiné i jako vytváření vzájemného porozumění mezi těmito dvěma odbornými komunitami. Vznikl tak poměrně unikátní odborný dialog, který přinesl zajímavé inspirace pro další práce na revizi RVP ZV. Během dialogu zástupců komunity kariérového vzdělávání vykrystalizovala shoda na potřebě posílit obsahovou kontinuitu a systematickosti pojetí kariérového vzdělávání v revidovaném RVP ZV. Velkou oporou pro posílení kariérového vzdělávání v kurikulu je dosavadní praxe kariérového vzdělávání v základních a středních školách v posledních letech. Identifikace dobré praxe je součástí průběžných výstupů krajských implementačních projektů (I-KAP) a některé příklady jsou také dostupné na portálu [Euroguidance.cz](#) ve sbornících z posledních ročníků Národní ceny kariérového poradenství.

Důležitou roli v revizích mají i oponenti, kteří se vyjádřili ke koncepcím vzdělávacích oblastí. Koncepce vzdělávacích oblastí společně s vyjádřením oponentů byly zveřejněny počátkem roku 2023 a veřejnost se k nim mohla vyjádřit. V další fázi práce na revizích se budou oponenti vyjadřovat k navrženým očekávaným výstupům a sladování výstupů napříč vzdělávacími oblastmi tak, aby byl revidovaný RVP ZV připraven k veřejnému připomínkovému řízení (viz [harmonogram](#)).

Co přináší nová koncepce vzdělávací oblasti Člověk a svět práce?

Koncepce vzdělávací oblasti Člověk a svět práce (NPI ČR, 2023) přináší nový přístup k rozvoji kariérových a pracovních kompetencí u žákyň a žáků základních škol. Pracovní skupina vychází z premisy, že kariéra zahrnuje mnoho aspektů života a je dynamickým procesem, který se mění během celého života. Vzdělávací oblast Člověk a svět práce integruje užitečné znalosti, dovednosti a kompetence potřebné pro život a celoživotní kariérový rozvoj. Nová koncepce se tedy odklání od původního úzkého zaměření na pracovní činnosti a zaměřuje se na rozvoj kariérových dovedností a schopností plánovat a řídit vlastní život.

Pracovní skupina odpovědná za revizi vzdělávací oblasti Člověk a svět práce identifikovala několik důležitých trendů, které by mohly inspirovat a zkvalitnit vzdělávání žákyň a žáků základních škol. Patří mezi ně kariérové vzdělávání, genderově citlivý přístup, vliv lidské práce na změnu klimatu a aplikace moderních technologií ve výuce. Na druhou stranu identifikovala i několik překážek v širším kontextu, které je třeba překonat, aby revize vzdělávací oblasti byla úspěšná. Mezi tyto překážky patří například zastaralé a nevhodné výukové postupy, nedostatečná reflexe potřeb trhu práce, nízká podpora výzkumu a vývoje ve vzdělávání. Kromě toho pracovní skupina kontinuálně vyzdvihuje význam různých osvědčených přístupů, jako je tandemová výuka, zapojení odborníků z různých oborů, mezigenerační učení, projektová výuka, formativní hodnocení a badatelsky orientovaná výuka (NPI ČR, 2023).

Hlavní body, na kterých by měla revize vzdělávací oblasti Člověk a svět práce stavět, jsou:

- Vzdělávací oblast by se měla zaměřit na „člověka“, jak se lze inspirovat v rámci, jako je například CMS,¹ a měla by se zabývat komplexněji světem práce v jeho různých kontextech.
- Vzdělávací oblast by měla být těsněji propojena s dalšími vzdělávacími oblastmi (jako jsou předměty STEM,² Člověk a zdraví, Člověk a společnost, Umění a kultura), včetně průřezových témat.
- Mnoho stávajících tematických okruhů ve vzdělávací oblasti přetrvává z minulosti a je třeba je aktualizovat.
- RVP ZV by měl být zaměřen na kariérový rozvoj v tom smyslu, že umožní žákyním a žákům poznat a vyzkoušet si co nejvíce druhů práce, nikoliv jen výuku vybraných pracovních činností.

1 Career Management Skills jsou dovednosti, které pomáhají jednotlivcům úspěšně plánovat, rozvíjet a řídit svou kariéru. Těmito dovednostmi se zlepšuje schopnost adaptovat se na změny v pracovním prostředí a dosahovat osobních i profesních cílů. CMS zahrnují dovednosti: jako jsou sebepoznání, plánování kariéry, komunikace, řízení času a stresu, networking a vytváření vztahů, získávání nových znalostí a dovedností, řešení problémů a rozhodování. Tyto dovednosti jsou důležité pro každého, kdo se chce aktivně podílet na svém kariérovém rozvoji a dosáhnout svých cílů v oblasti práce (NPI ČR, 2023).

2 STEM (z angl. zkratky Science, Technology, Engineering and Mathematics) označuje oblasti vzdělávání vědy, technologie, inženýrství a matematiky. Tento pojem se používá k popisu vzdělávacích programů a oborů, které mají za cíl rozvíjet v žácích a studentech dovednosti a schopnosti v oblastech vědy a technologie. STEM vzdělávání se zaměřuje na podporu analytického a kritického myšlení, řešení problémů a inovace. Jeho cílem je připravit mladé lidi na úspěšnou kariéru v oblastech, které jsou v současné době klíčové pro ekonomický a technologický rozvoj. STEM vzdělání se také zaměřuje na zlepšování genderové rovnosti a diverzity v těchto oblastech.

Pro optimální začlenění klíčových kompetencí, základních a oborových gramotností a průřezových témat do vzdělávací oblasti jsou navrženy následující změny:

- Podporovat rozvoj kariérových kompetencí.
- Zavést portfoliový přístup k sebereflexi již od prvního stupně, využívat formativní hodnocení.
- Uplatňovat projektové vyučování a podporovat aktivní zapojení žáků do dění ve škole, komunitě a společnosti, podporovat pohodu, respekt a solidaritu.
- Rozvíjet technickou gramotnost ve smyslu technické tvořivosti a stavět na digitálních kompetencích.

Změny v pojetí vzdělávací oblasti, nové členění tematických okruhů, návaznost výstupů v rámci vzdělávací oblasti napříč stupni vzdělávání by měly vycházet z cílů vzdělávání, odpovídat budoucím potřebám a výzvám spojeným i s proměnami světa práce. Obecně je také důležité, aby učení mělo pro žákyně a žáky smysl, aby rozuměli tomu, co se učí a proč. Žákyně a žáci by měli rozvíjet nejen potřebné znalosti, ale také sociálně-emocionální dovednosti, dovednosti řízení vlastní kariéry, které jsou klíčové pro celoživotní učení a úspěšné fungování v budoucím světě práce. Navrhované změny tak mohou mít pozitivní vliv na motivaci žáků, sebepojetí, volbu vzdělávací cesty a jejich přijetí odpovědnosti za vlastní učení, celoživotní vzdělávání a kariérový rozvoj.

Seznam zdrojů

MŠMT (2004). *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* (platný od 1. 9. 2005)

NPI ČR (2023). *Koncepce revize vzdělávací oblasti Člověk a svět práce*. <https://velke-revize-zv.rvp.cz/files/koncepce-csp.pdf>

Autoři

Bc. Martina Němcová

specialistka Centra kariérového poradenství Zlínského kraje, Zlín
mar.nemcova23@gmail.com

Mgr. Petr Chalůš

Národní pedagogický institut České republiky, Centrum Euroguidance, Praha
petr.chalus@npi.cz

Citujte

Němcová, M., & Chalůš, P. (2023). Ohlédnutí za procesem tvorby koncepce revize vzdělávací oblasti Člověk a svět práce v *Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. Kariérové poradenstvo v teorii a praxi*, 12(23), 73–75. Dostupné z <https://www.euroguidance.cz/publikace.html>